

ב"ה

עזמק הפשט עיונים ברש"י

פ' תשא

על פי 'לקוטי שיחות' כרך ל"ו

להערות, הארות ו'הקדשות'
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
אנא לפנות לדוא"ל
riz@neto.bezeqint.net

או לטלפון

08-6882799 / 050-4125205

© כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

"את חג המצות תשמור .. למועד חודש
האביב" (לד, יח), ומפרש רש"י "חודש
הביכור, שהתבואה מתבכרת בכישולה"
/ הפעם הראשונה שנזכר "חודש
האביב" היא בפרשת בא (יג, ד) - מדוע
שם לא פירש רש"י את השם "אביב"?
/ השוואת פירוש רש"י בפרשתנו עם
מה שפירש בפרשת משפטים (כג, טו)

**"את חג המצות תשמור שבִּעֵת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת
אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב כִּי בַחֹדֶשׁ
הָאֲבִיב יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם" (לד, יח)**

-רש"י-

חודש האביב - חודש הביכור, שהתבואה
מתבכרת בבישולה:

בכוונתו נראה, שפירוש "אביב" הוא מלשון "אב" שהוא ראש וראשון, ולכן נקרא
חודש זה בשם "אביב" - "שהוא אב ותחילה לכל תבואות חדשי השנה"¹.

אמנם צריך עיון בלשון רש"י, שלא כתב בפירוש שאביב הוא מלשון "אב"; והדגיש
דוקא את ענין ה"בכורה" - "חודש הביכור שהתבואה מתבכרת בבישולה".

אביב גימ"ל

והנה, הכתוב כאן הוא הפעם השלישית שמזכיר הכתוב את "חודש האביב"; הפעם
הראשונה היתה בפרשת בא², מיד לאחר יציאת מצרים, שנאמר לישראל "היום אתם

---

1. כן כתב באר מים חיים לאחי המהר"ל.

2. יג, ד.

יוצאים בחודש האביב", והפעם השניה בפרשת משפטים שם נאמר³ "שבעת ימים תאכל מצות .. למועד חודש האביב כי בו יצאת ממצרים וגו'".

ופלא הדבר, שבפעם הראשונה לא פירש רש"י כלום על השם "חודש האביב" (ורק מפרש את המעלה שבחודש זה: "ראו חסד שנמלכם, שהוציא אתכם בחודש שהוא כשר לצאת, לא חמה ולא צינה ולא גשמים" - אבל לא פירש את השם "אביב");

ואילו בפעם השניה מפרש רש"י שם זה בלשון ארוכה:

"חודש האביב - שהתבואה מתמלאת
בו באֶבֶר, אביב לשון אב בכור וראשון
לבשל פירות".

וצריך ביאור בהשוואת פירושי רש"י - למה בפרשת בא לא הוצרך לפרש את השם "אביב", ואילו בפרשת משפטים כן הוצרך לפרש שם זה?

ולאידך גיסא: לאחר שכבר פירש בפרשת משפטים את השם "אביב", למה הוצרך בפרשתנו לחזור ולפרש זאת (בסגנון קצר יותר ובשינוי לשון)?

אב"ב

ונראה לומר בפשטות, שבפרשת בא לא פירש רש"י כלום בשם "חודש האביב", כיון שאין דרכו הכללית לבאר את פירוש השמות שבמקרא, מלבד במקרים שיש צורך מיוחד לפרש, כגון שמצינו שני שמות לאדם אחד⁴ (ובלשון האבן עזרא: "אל תבקש טעם לכל השמות").

3. כג, טו.

4. ראה לקו"ש חט"ז ע' 4. וצע"ק מפרש"י בראשית א, ח. ואכמ"ל.

5. נח י, ח.

ואפילו אם נאמר שלשון הכתוב "חודש האביב" - בה"א הידיעה - מלמדת שקיים תוכן הידוע מכבר בשם "אביב", יש לומר שהכתוב מסתמך על מה שכתוב בפרשת בא קודם לכן⁶ שחודש זה הוא "ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה", ולכן נקרא "אביב" מלשון "אב" - אב וראש לחדשי השנה;

ולפשיטות הענין לא ראה רש"י צורך לפרשו.

[לכאורה היה אפשר ללמוד באופן אחר, שרש"י לא הוצרך לפרש את השם "חודש האביב" בפרשת בא, כיון שכבר פירש את השם "אביב" בסיפור התורה לגבי מכת ברד⁷, ששם נאמר "כי השעורה אביב", ורש"י מפרש: "כבר ביכרה ועומדת בקשיה .. עמדה באִבִּיהָ, לשון 'בִּאִבִּי הנחל'". והיינו, שהלשון "אביב" מורה על עמידת התבואה בעץ שלה, שאינה נכפפת עוד כעשב רך.

אבל קשה מאוד לומר שהשם "חודש האביב" שבפרשת בא הוא בהמשך למה שנאמר "כי השעורה אביב" במכת ברד -

שהרי מכת ברד היתה לפחות חדשיים לפני "חודש האביב" שבו יצאו ממצרים, וכפי שכבר לימד אותנו רש"י⁸ שבין מכה למכה היה כחודש ימים, וכיון שלאחר מכת ברד היו מכות ארבה וחושך, הרי אי אפשר לומר שמכת ברד היתה בזמן חודש ניסן אלא כמה חדשים לפני כך⁹ - ומעתה אין לקשר בין "השעורה אביב" שבפרשת וארא ל"חודש האביב" שבפרשת בא].

מועד הקלאי

אמנם כשמגיעים לשתי הפעמים הבאות שבהם נאמר "חודש האביב" - בפרשת משפטים ובפרשתנו - אי אפשר להסתפק בפירוש פשוט זה, שהחודש נקרא בשם "אביב" בגלל היותו אב וראשון לחדשי השנה, והוצרך רש"י להוסיף ביאור בשם "חודש האביב".

---

6. יב, ב. וראה רבינו בחיי שם.

7. וארא ט, לג.

8. וארא ז, כה.

9. וראה פענח רזא פ' וארא שם, וכן במושב זקנים מבעלי התוספות ועוד - שמכת ברד היתה בטבת. ואכ"מ.

והטעם לכך:

בפרשיות אלו מדבר הכתוב (לא רק על חג הפסח בלבד, כמו בפרשת בא, אלא) על כל שלושת הרגלים - ומדברי הכתוב עולה שקביעת שלושת הרגלים שייכת היא לזמן הצמיחה והאסיפה של תבואת השדה, שלכן בפרשיות אלו מדבר על עוד ענינים השייכים לעבודת הארץ, כמו האיסור של חרישה וקצירה בשנת השמיטה¹⁰.

ובכן, מתעוררת הקושיא - בשלמא בחג השבועות ובחג הסוכות מובן השייכות שלהם לתבואת השדה, שכן חג השבועות הוא בזמן "קציר חטים", וחג הסוכות הוא "חג האסיף", אבל מה השייכות של חג המצות לענין זה?

ולכן מוסיף רש"י ביאור (בפרשת משפטים), שהשם "חודש האביב" שייך גם הוא לענין התבואה - "שהתבואה מתמלאת בו באביה", 'אביב' לשון אב בכור וראשון לבשל הפירות", והיינו, שלא זו בלבד שזמן זה שייך לתבואה, אלא עוד זאת שהוא הבכור והראשון בענין זה¹¹;

ולכן, גם כשנמנו החגים במקרא הרי מי שנמנה ראשון הוא חג המצות, שהוא ב"מועד חודש האביב".

פדיון הבן באוירה פסחית

ובפרשתנו הוצרך רש"י לחזור שוב ולפרש את השם "חודש האביב", ומדגיש במיוחד שחודש זה הוא "חודש הביכור":

בפרשת משפטים נסמכו שלושת הרגלים למצוות השייכות לעבודת הארץ כמו איסורי השמיטה (כאמור) - אמנם בפרשתנו הוסיף הכתוב וסמך לחג המצות את

---

10. ראה רש"י משפטים כג, יז ובשפתי חכמים על אתר, וברש"י פרשתנו לד, כא.

11. וראה ספר החקירה להצמח צדק צא, א-ב. וש"נ.

מצוות הבכור: "כל פטר רחם לי, וכל מקנך תזכר פטר שור ושה. ופטר חמור תפדה בשה .. כל בכור בניך תפדה וגו'"¹².

ולכאורה אינו מובן: למה מפסיק באמצע שלושת הרגלים בענין זה של מצוות הבכור?

[ואף שמצות פטר רחם שייכת היא ליציאת מצרים, כמפורש בכתובים¹³ - הרי קיימות מצוות נוספות שהם זכר ליציאת מצרים, כמו תפילין שגם היא נאמרה מיד לאחר יציאת מצרים ונאמר בה¹⁴ "והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים"].

ועל זה מבאר רש"י, שכיון שהזכיר הכתוב את "חודש האביב" - ובזה גופא מדגיש פעמיים: "למועד חודש האביב כי בחודש האביב יצאת ממצרים" - והיינו, שהחודש עצמו נקרא בשם שתוכנו הוא ענין הביכור, לכן מסמיך הכתוב מיד את המצוות התלויות בבכור. ודו"ק.

(חלק לו - משפטים ב)

---

12. לד, יט-כ.

13. סוף פרשת בא. וראה ראב"ע פרשתנו לד, יח.

14. סוף פרשת בא.

לזכות הרה"ח
ר' מנחם חבקוק שי'
בן צירל

✱

לאריכות ימים ושנים טובות,
מתוך בריאות בגו"ד,
ונחת מכל יוצאי חלציו שליט"א